

УЗ ТЕМАТ „СРПСКО-МАЂАРСКА КЊИЖЕВНА И КУЛТУРНА ПРОЖИМАЊА”

Ако се сагледа интензитет политичких, културних и књижевних контаката српског народа са свим њему суседним инојезичним (дакле, нејужнословенским) народима¹ – румунским, албанским и мађарским – и лаику упада у очи да су Срби убедљиво најдуготрајнији и најинтензивнији контакт имали управо са Мађарима. Историјат српско-мађарских књижевних и културних прожимања сеже веома далеко; бројне династичке везе, значајни поседи српских кнежева у Угарској, Велика сеоба Срба и њене демографске и културолошке последице по српски и угарски национални и културни простор, знаменити Срби који су се образовали у Аустроугарској монархији, мултиетнички и многојезични простор (српске) Војводине као вишевековно поприште директног језичког, културног и демографског контакта – то су само неки од очигледних показатеља живог контакта ових двеју нација на граници Балкана и нечега што се најопштије зове Средња Европа. Историјско је опште место да су стални оштри, чести и крвави конфликти и трвења бацили велику сенку на те односе. Књижевност и проучавање књижевности, попут каквог финог духовног сеизмографа, одражавају (и) ниво и квалитет политичких односа међу нацијама у различитим епохама, а јасно говоре и о токовима и „модама времена” како у самим књижевним делима тако и у начину на који им се (књижевно)историчарски и/или теоријски приступа.

Кад је реч о српско-мађарским књижевним и културним везама, као „златно доба” њиховог систематског изучавања несумњиво се може означити друга половина двадесетог века, тачније период од почетка шездесетих година, па све до почетка трагичних деведесетих. Када је велики писац Ервин Шинко почетком шездесетих година на Филозофском факултету у Новом Саду основао Катедру за мађарски језик и књижевност, то је обележило и почетак деловања једне духовне радионице која ће поставити темеље научном (контактолошком, књижевноисторијском, жанровском, мотивском,

1 Проблематичност оваквих уопштавајућих погледа на питање суседства и сродства са одређеним нацијама видљива је и без дубље разраде ове проблематике. Питање је, на пример, где у том контексту поставити бугарску културу, језички и културолошки веома блиску нашој, али без искуства живота у заједничкој држави. И да ли, рецимо, грчка (неохеленска) култура, без обзира што се данас Србија и Грчка не граниче, може да се посматра као непосредно суседна.

стилистичком, теоријском, традуктолошком, етнографском, фолклористичком) проучавању српско-мађарских књижевних и, шире, културних веза. Ниво и дубина тих радова далеко превазилази „линијашки” концепт тада форсиране идеологије „братства и јединства” (у светлу свега што се касније догађало наводници овде готово да су обавезни). Компаративистички радови дојена југословенске (војвођанске) хунгарологије Имреа Борија, Иштвана Селија, Јаноса Бањаија, Кароља Јунга, Ђерђа Папа, Божидара Ковачека, Беате Томке, Корнелије Фараго (и ту се листа, како преминулих пионира тако и наших савременика у овој научној области, ни изблиза не завршава) незаобилазна су стручна литература за свакога ко жели да се на иоле релевантан начин бави српско-мађарским књижевним и културним везама.

Деведесетих година, због рата, многи млади и перспективни научници били су принуђени да напусте земљу, па је дошло до извесног прекида и дисконтинуитета у српско-мађарској компаративистици. Идеја уредника овог темата била је да се, у овом и следећем броју *Књижевне историје*, кроз објављивање укупно пет радова који се дотичу тематике српско-мађарских културних и књижевних прожимања на неки начин „пресаберемо” и погледамо где то данас стоји ова, историјски значајна, област књижевног проучавања.

Марко Чудић